

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Põllumajandusministri 18. aprilli 2006. a määruse nr 47 „Dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 4 lõike 3, § 34 lõike 3, § 64 lõike 5, § 65 lõigete 4 ja 7, § 76 lõike 4, § 101 lõike 4 ning § 104 lõike 4 alusel.

Määrusega täiendatakse dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõudeid tulenevalt 2018. aasta 21. märtsil jõustunud liikmesriikidele kohaldamiseks kohustuslikust nõudest, mille kohaselt ei tohi esineda taimekahjustajat *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) sugukonda *Palmae* kuuluvate peremeesliikide taimedel. Need nõuded on sätestatud komisjoni rakendusdirektiiviga 2018/484/EL, millega muudetakse komisjoni direktiivi 93/49/EMÜ neid nõudeid, millele peab vastama teatavate sugukonna *Palmae* perekondade või liikide paljundusmaterjal seoses kahjuriga *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) (ELT L 81, 23.3.2018, lk 10–12) (edaspidi *direktiiv 2018/484/EL*).

Eelnõu on koostanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Merjan Savila (tel 625 6282, e-post merjan.savila@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld (625 6283, e-post mari-liis.kivipold@agri.ee) ja ning keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 625 6165, e-post leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga täiendatakse põllumajandusministri 18. aprilli 2006. a määrust nr 47 „Dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus*) sugukonda palmilised (*Palmae*) kuuluvate liikide paljundusmaterjali tootmise nõuetega taimekahjustaja *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) leviku piiramise eesmärgil.

Eelnõu § 1 punktiga 1 lisatakse määrusega reguleeritavate dekoratiivkultuuride perekondade ja liikide loetellu palmiliste (*Palmae*) sugukonna Euroopa Komisjoni rakendusdirektiivi (EL) nr 2018/484 lisas loetletud perekonnad ja liigid, millel ei tohi esineda taimekahjustajat *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier).

Nende 34 perekonda või liiki – *Areca catechu* L., *Syagrus romanzoffiana* (Cham.) Glassman, *Arenga pinnata* (Wurmb) Merr., *Bismarckia* Hildebr. & H. Wendl., *Borassus flabellifer* L., *Brahea armata* S. Watson, *Brahea edulis* H. Wendl., *Butia capitata* (Mart.) Becc., *Calamus merrillii* Becc., *Caryota maxima* Blume, *Caryota cumingii* Lodd. ex Mart., *Chamaerops humilis* L., *Cocos nucifera* L., *Corypha utan* Lam., *Copernicia* Mart., *Elaeis guineensis* Jacq., *Howea forsteriana* Becc., *Jubaea chilensis* (Molina) Baill. *Livistona australis* C. Martius, *Livistona decora* (W. Bull) Dowe, *Livistona rotundifolia* (Lam.) Mart., *Metroxylon sagu* Rottb. *Roystonea regia* (Kunth) O.F. Cook, *Phoenix canariensis* Chabaud, *Phoenix dactylifera* L., *Phoenix reclinata* Jacq., *Phoenix roebelenii* O'Brien, *Phoenix sylvestris* (L.) Roxb., *Phoenix theophrasti* Greuter, *Pritchardia* Seem. & H. Wendl., *Ravenea*

rivularis Jum. & H. Perrier, *Sabal palmetto* (Walter) Lodd. ex Schult. & Schult.f., *Trachycarpus fortunei* (Hook.) H. Wendl., *Washingtonia* H. Wendl. – kuuluva palmiliste sugukonna taimede paljundusmaterjali Eestis ei toodeta ja nendel ei ole Eesti tingimustes majanduslikku tähtsust. Säte on vastavuses direktiivi 2018/484/EL lisaga.

Eelnõu § 1 punktiga 2 asendatakse määruse § 5 lõikes 3 viide määruse lisale viitega Euroopa Komisjoni direktiivi nr 93/49/EMÜ, milles sätestatakse nende tingimuste loetelu, millele peavad nõukogu direktiivi 91/682/EMÜ kohaselt vastama dekoratiivkultuuride paljundusmaterjal ja dekoratiivtaimed (ELT L 250, 7.10.1993, lk 91–100) (edaspidi *direktiiv 93/49*) lisale. Direktiivi 93/49 lisa on mahukas ja selles on sätestatud, millised taimekahjustajad ei või esineda erinevate taimeperekondade ja -liikide paljundusmaterjalil, ehk sisuliselt on tegemist tehniliste sätetega, mida tuleb niikuinii üksüheselt kohaldada. Seetõttu ei ole nende nõuete kordamine määruse lisas õigusselguse seisukohalt otstarbekas ega vajalik ning toob kaasa vajaduse muuta määruse lisa iga kord, kui muudetakse direktiivi 93/49 lisa.

Ka **eelnõu § 1 punktides 3 ja 4** tehtavate muudatustega asendatakse viide määruse lisale viitega direktiivi 93/49 lisale. **Eelnõu § 1 punkti 4** muudatusega viidatakse § 6 lõike 2 punktides 1 ja 2 edaspidi selle direktiivi lisas perekond tsitruse taimekahjustajatele, milleks võib olla viirus, viirusesarnane organism või seen. Samuti jäetakse nii määruse § 6 lõike 1 punktist 2 kui ka sama paragrahvi lõike 2 punktist 2 välja nõue, mille kohaselt tuleb paljundusmaterjali nõuetekohasuse kindlakstegemiseks hinnata, et taimekahjustajaid ei esineks lisas nimetatud esinemise piirmäärast rohkem. Direktiivi 93/49 lisas ei ole sätestatud taimekahjustajate esinemise lubatud piirmäära.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse määruse § 6 lõikega 3, millega kehtestatakse nõuded palmiliste sugukonda kuuluvate liikide paljundusmaterjali tootmise kohta seoses taimekahjustajaga *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) ehk palmikärsakas.

Vahemeremaades on see palmiliste taimekahjustaja laialt levinud ja seda tõrjuda ei ole enam võimalik. Sellest tingituna tunnistati Euroopa Liidu ülesed tõrjemeetmed kehtetuks ja nimetatud taimekahjustaja on lisatud kaitstavate piirkondade ohtlike taimekahjustajate loetellu. Taimekaitse seaduse taimetervise nõuete kohaselt loetakse ohtlik taimekahjustaja kohastunuks, kui kahe aasta jooksul asjakohaste tõrjeabinõude rakendamise tulemusel taimekahjustaja levikut ei suudeta peatada. Sellest tingituna võeti direktiiviga 2018/484/EL vastu täiendavad nõuded kaitsmaks Euroopa Liidu piirkondi või neid hõlmavaid liikmesriike, kus kasvavad palmid looduslikult või haljastuses ning on rajatud palmiistandused. Direktiivi 2018/484/EL artiklis 1 on kasutusel mõistena paljundusmaterjali kasvatamine, kuid Eesti õiguses on nii taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses kui ka taimekaitseseaduses kasutusel mõiste paljundusmaterjali tootmine, mis hõlmab ka kasvatamist.

Lõikes 3 sätestatud nõuded kohalduvad vaid suuremate ja jämedamate tüvedega taimede (palmipuude) suhtes ehk teisisõnu nende palmipuude suhtes, mille tüve läbimõõt on suurem kui viis sentimeetrit. Sugukonda *Palmae* kuuluvaid peremeesliikide taimi, mille tüve alumise osa läbimõõt on alla viie sentimeetri, taimekahjustaja *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) tõsiselt ei kahjusta. Palmikärsaka vastne toitub üle viie sentimeetri jämedusega palmipuu tüves ja kahjustusena sööb tüve kuni meetri kõrguseni seest tühjaks. Palmikärsakaga nakatumine põhjustab palmipuu kolletumist ja kuivamise tagajärjel taim hakkub.

Sugukonda *Palmae* kuuluvate peremeesliikide taimed on Euroopa Liidus olulised nii keskkonna kui ka majanduse seisukohalt. Seepärast sätestatakse erinõuded selliste sugukonda *Palmae* kuuluvate perekondade või liikide paljundusmaterjali kvaliteedi tagamiseks, mida Euroopa Liidus tavapäraselt turustatakse ja mida taimekahjustaja *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) võib kahjustada.

Punkti 1 kohaselt peab taimekahjustajaga saastumise vältimiseks olema taim tootmise käigus kasvanud kogu elutsükli jooksul taimekaitseaduse § 11 mõistes pädeva asutuse (Eestis on pädevaks asutuseks määratud Põllumajandusamet) poolt taimekahjustajavabaks tunnistatud piirkonnas olevas tootmiskohas. Vastavalt taimekaitseadusele on kahjustajavaba selline piirkond, kus järelevalve tulemusena on kindlaks tehtud, et taimekahjustajat ei esine ja mida hoitakse teatud taimekahjustajast vabana. Selle kontrollimiseks korraldab Põllumajandusamet kahjustajavabas piirkonnas igal aastal seiret. Kahjustajavabasse piirkonda võib toimetada ja turustada taimi, taimseid saadusi ja muid objekte, mis pärinevad teisest kahjustajavabast piirkonnast või teise liikmesriigi kaitstavast piirkonnast või mille korral on täidetud ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise ja turustamise nõuded (vastavalt taimekaitseaduse § 6 lõikele 4). Säte on vastavuses direktiivi 2018/484/EL artikli 1 punktiga 1.a.

Punkti 2 kohaselt peab seda olema kasvatatud kaks aastat enne turustamist tootmiskohal, mis on taimekahjustajast *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) vaba. Taimekaitseaduse mõistes on tootmiskoht väiksem üksus kui kahjustajavaba piirkond. Kui piirkond on tunnistatud kahjustajavabaks, siis selles asuva tootmiskoha puhul eraldi kahjustajavabaks tunnistamist ei toimu.

Direktiivi 2000/29 alusel kuulub *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) ohtlike taimekahjustajate loetellu ja selle Euroopa Liitu sissetoomine ja levitamine on teatud kaitstavatel aladel keelatud, kui nad esinevad teatud sugukonna *Palmae* istutamiseks ettenähtud taimedel, mille tüve alumise osa läbimõõt on üle 5 cm. Direktiivi 2000/29 lisades kehtestatud taimekahjustajate loetelud kehtivad kuni uue taimetervise määruse lisades kehtestamiseni (uue taimetervise määruse rakendamise kuupäevaks on 14. detsember 2019). Rahvusvaheliste fütosanitaarmede standardite alusel saab Põllumajandusamet kui pädev asutus kontrollida palmiliste sugukonda kuuluvat paljundusmaterjali ja tunnistada see taimekahjustajast vabaks, samuti saab taimekaitseaduse § 11 lõike 1¹ alusel tunnistada kahjustajavabaks teatud piirkonna. Taimekaitseadus käsitleb taimekahjustaja levimist ja esinemist ning tõrjeabinõude rakendamist, uue taimetervise määruse kohaselt peavad kogu Euroopa Liidus olema aga kasutusel asjakohased ennetusmeetmed, et vältida ohtlike taimekahjustajate esinemist ja levimist.

Palmikärsakaga nakatumise tuvastamise eesmärgil peab tarnija palmiliste sugukonna paljundusmaterjali tootmise käigus kontrollima visuaalselt vähemalt iga nelja kuu järel. See ajavahemik on seotud palmikärsaka elutsükli pikkusega

Imporditud paljundusmaterjal peab vastama Euroopa Liidus kehtestatud nõuetele ja selle taimekahjustaja Euroopa Liitu sissetoomise vältimiseks peab tarnija olema kasutusele võtnud asjakohased ennetusmeetmed. Seni on Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud ohtlike taimekahjustajate tõrjemeetmed, kuid uue, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/2031, mis käsitleb taimekahjustajatevastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104) (edaspidi *uus taimetervise määrus*), artikli 28 punkti 3 ja artikli 30 punkti 4 kohaselt võib Euroopa Komisjon otsustada vastu võtta Euroopa Liidu territooriumi selle osa kaitsmiseks, kus asjaomast ohtlikku taimekahjustajat ei esine, ennetusmeetmeid. Sellest tingituna kehtestati direktiiviga 2018/484 kaitsemeetmed nõukogu direktiivi 2000/29/EÜ, taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmete kohta, (EÜT L 169, 10.7.2000, lk 1–198) (edaspidi *direktiiv 2000/29*) II lisa B-osas loetletud ohtliku taimekahjustaja

Rhynchophorus ferrugineus (Olivier) kohta. Säte on vastavuses direktiivi 2018/484/EL artikli 1 punktiga 1.b.

Eelnõu § 1 punktis 6 täiendatakse määruse normitehnilist märkust viitega komisjoni rakendusdirektiivile 2018/484/EL.

Eelnõu § 1 punktiga 7 tunnistatakse lisas toodud dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate loetelu ja nende esinemise piirmäärad kehtetuks. Viide kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate loetelule tehakse vastavalt eelnõu § 1 punktile 2 määruse artikli 5 lõikes 3.

Dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali kvaliteeti vähendava taimekahjustaja hindamisel lähtutakse taimekahjustajate esinemise piirmäärast ehk taimekahjustajaga saastunud taimede lubatud protsendist paljundusmaterjali partiis. Kehtiva määruse lisas 2 sätetatud piirmäärad jäävad vahemikku 0-2%. Piirmäära arvutamiseks korrutatakse kahjustatud taimede arv 100-ga ning saadud tulemus jagatakse partiis olevate taimede arvuga. Põllumajandusameti kogemus on näidanud, et dekoratiivkultuuride partiid Eestis on väikesed. Määruse lisas 2 toodud piirmäärad on kasulikud just suurte partiide korral, seega ei ole sellised piirmäärad Eesti kontekstis mõistlikud. Samuti ei ole Euroopa Liidus kehtestatud dekoratiivkultuuride paljundusmaterjalil taimekahjustajate esinemise piirmäärasid. Direktiivi 93/49 artikli 3 kohaselt peab materjal vähemalt visuaalse kontrolli põhjal olema vaba kvaliteeti vähendavatest taimekahjustajatest.

2017. aasta 1. jaanuaril jõustus maaeluministri määrus nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded”, millega tunnistati kehtetuks samanimeline põllumajandusministri määrus nr 52. Muudatusega loobuti ka puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate esinemise piirmääradest. Selleks, et tagada ühtne lähenemine kvaliteeti vähendava taimekahjustaja esinemise hindamisel nii puuvilja- ja marjakultuuride kui ka dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali puhul, on mõistlik ka dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali puhul loobuda kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate piirmääradest.

Eelnõu § 2 kohaselt jõustub määrus 1. oktoobril 2018. a. Määruse jõustumise aeg tuleneb komisjoni rakendusdirektiivi (EL) 2018/484 artiklis 2 nimetatud tähtajast, mille kohaselt võtavad liikmesriigid vastu ning avaldavad direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 30. septembriks 2018. Samuti tuleb kõnealuste normide tekst edastada viivitamata komisjonile.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga võetakse üle komisjoni rakendusdirektiivi 2018/484/EL, millega muudetakse komisjoni direktiivi 93/49/EMÜ nõuete osas, millele peab vastama teatavate sugukonna *Palmae* perekondade või liikide paljundusmaterjal seoses kahjuriga *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier) (ELT L 81, 23.03.2018, lk 10–12), nõuded.

Eelnõu on kooskõlas nõukogu direktiiviga 2000/29/EÜ, taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmete kohta (EÜT L 169, 10.07.2000, lk 1–198), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/2031, mis käsitleb taimekahjustajatevastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104).

4. Määruse mõjud

Määrusega võetakse üle komisjoni rakendusdirektiiv 2018/484/EL, millega muudetakse komisjoni direktiivi 93/49/EMÜ nõuete osas, millele peab vastama teatavate sugukonna *Palmae* perekondade või liikide paljundusmaterjal seoses kahjuriga *Rhynchophorus ferrugineus* (Olivier). Määrusega viiakse dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded kooskõlla Euroopa Liidu õigusest tulenevate uute nõuetega. Nõuete kehtestamisega tagatakse, et Euroopa Liidus toodetakse ja turustatakse ning Euroopa Liitu imporditakse palmiliste sugukonda kuuluvate perekondade või liikide paljundusmaterjali, mis ei ole eelnimetatud taimekahjustajaga saastunud. Eestis palmiliste sugukonda kuuluvate taimede paljundusmaterjali praegu ei toodeta.

Määruse mõju majandusele, keskkonnale, välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale ning riigiasutuste korraldusele on väike või kaudne.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne kulusid ega tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2018. a. Määruse jõustumise aeg tuleneb komisjoni rakendusdirektiivi (EL) 2018/484 artiklis 2 nimetatud tähtajast, mille kohaselt võtavad liikmesriigid vastu ning avaldavad direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 30. septembriks 2018. Samuti tuleb kõnealuste normide tekst edastada viivitamata komisjonile.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks Põllumajandusametile ja Põllumajandusuuringute Keskusele ning erialaorganisatsioonidest MTÜ Eesti Aiandusliidule. Põllumajandusametil ja Põllumajandusuuringute Keskusel ettepanekuid ega arvamusi ei olnud. MTÜ Eesti Aiandusliit ei esitanud eelnõu kohta kommentaare.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile, kes ei kandnud kooskõlastamiseks ettenähtud tähtaja jooksul eelnõude infosüsteemi kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta, samuti ei taotlenud kooskõlastamise tähtaja pikendamist. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõikele 4 loetakse eelnõu Keskkonnaministeeriumi poolt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Toomas Kevvai

Toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekanstler
kantsleri ülesannetes